

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Ю. Є. Гуцалова, головний спеціаліст

*Головного управління Пенсійного фонду України в Дніпропетровській області,
Ju_Gutsalova@mail.ru*

Визначено поняття «пенсійне забезпечення» як фінансово-економічної категорії. Розкрито сутність фінансового забезпечення пенсійної системи як складової регуляторного механізму фінансової політики держави в умовах економічних перетворень. Окреслено напрямки впливу фінансового забезпечення пенсійної системи на підвищення матеріального добробуту пенсіонерів, удосконалення інституційних засад функціонування фінансового механізму в соціальній сфері економіки.

Ключові слова: пенсійне забезпечення, пенсійне страхування, фінансування пенсійної системи, солідарна система, недержавні пенсійні фонди.

Постановка проблеми. В умовах реформування системи пенсійного забезпечення в Україні фінансування цієї системи є одним із найгостріших питань сучасної соціальної політики. Останнім часом поняття «пенсійне забезпечення» стало предметом не тільки наукових дискусій, а навіть політичних спекуляцій, розуміння його багатьма людьми як обов'язкової державної соціальної виплати, що в кінцевому рахунку породило утриманське ставлення до пенсії, зруйнувавши тим самим стимулюючий характер її заробляння протягом трудового періоду життя людини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі питання пенсійного забезпечення розглядається широко, що пояснюється його соціально-економічним значенням. Серед вчених, які розглядають дане питання необхідно відмітити наступних: Волгін Н. А. [1], Дідковська Т. О. [2], Кравчук Т. В. [3], Ріппа М. Б. [4], Стожок Л. Г. [5] та ін. В роботах зазначених учених розкривається питання сутності і значення пенсійної системи. Однак розвиток соціально-економічної системи держави, нові практичні напрацювання у фінансовій та соціальних сферах вимагають подальших досліджень.

Зауважимо, що категорія «пенсійне забезпечення» не є новою в економічній науці, вона тісно пов'язана з поняттям «пенсія». Пенсія (від латинського слова «pensio» – платіж) – це регулярні грошові виплати як форма матеріального забезпечення непраце-

здатних [6, с.265]. Зазначена ознака не втратила своєї актуальності і сьогодні: вона вказує на неодмінну грошову форму здійснення соціального забезпечення осіб, у яких на це виникло право. У тлумачному словнику С. І. Ожегова слово «пенсія» визначається як «грошове забезпечення за вислугу років, з інвалідності, непрацездатності, у випадку втрати годувальника або гроші, які отримують в якості такого забезпечення» [7, с.402].

Деякі економісти розглядають пенсію як безоплатну допомогу непрацездатним громадянам. Але з таким підходом не можна погодитися тому, що вони не враховують факт сплати внесків у систему соціального забезпечення. Пенсія повинна мати страховий характер, який забезпечує право на отримання трудової пенсії. Хоча, зауважимо, не лише внесок зумовлює це право. До факторів, що дають право на отримання пенсії, належить також трудовий (страховий) стаж.

У статті 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 р. зазначається, що «...пенсія – щомісячна пенсійна виплата у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого цим Законом пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або отримують члени її сім'ї у випадках, визначених цим Законом...» [8].

Тобто, поняття «пенсія» в сучасному вітчизняному законодавстві охоплює всі ви-

ди пенсійних виплат. Отже це – систематичне грошове забезпечення, яке здійснюється суб'єктами, зобов'язаними відповідно до закону чи договору, з метою компенсації втраченого (або зменшеного) заробітку та (чи) доходу внаслідок довічної або довготривалої непрацездатності особи.

Проаналізувавши законодавчі документи, слід зауважити, що визначення економічної сутності пенсійного забезпечення в них в Україні не існує. Серед вітчизняних вчених також немає одностайності в його визначення. Наприклад, Т. О. Дідковська визначає пенсійне забезпечення як комплексні організаційно-правові заходи, метою яких є задоволення життєвих потреб шляхом здійснення грошових виплат громадянам, які мають право на їх отримання, а також гарантування пенсіонерам здійснення свого права, державний захист та охорону їхніх прав [2].

Власне визначення формулює Т. В. Кравчук: «Пенсійне забезпечення – це форма матеріального забезпечення фізичних осіб – суб'єктів як загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, так і недержавного пенсійного забезпечення у вигляді пенсій та соціальних послуг, які формуються за рахунок страхових внесків, що сплачуються за кошт юридичних та/або фізичних осіб, державного й місцевого бюджетів, цільових фондів, та акумулюються на банківських рахунках Пенсійного і Накопичувального фондів, недержавних пенсійних фондів, банківських установ» [3].

А. А. Казанчан під пенсійним забезпеченням розуміє вид соціального забезпечення населення, який пов'язаний із виплатою щомісячних і, як правило, довічних грошових виплат – пенсій – непрацездатним громадянам у зв'язку з настанням певних найбільш несприятливих соціальних обставин – старості, інвалідності, втрати годувальника та інших, передбачених чинним законодавством.

Слід погодитись з М. Б. Ріппою, що пенсійна система за своєю структурою та внутрішнім змістом є досить складним і специфічним комплексом економічних відносин та фінансових механізмів, за допомогою яких здійснюється формування і використання пенсійних фондів та створюються

певні умови для пенсійного забезпечення відповідних категорій населення [4]. На думку Н. А. Волгіна, пенсійна система – це сукупність правових, економічних і організаційних інститутів і норм, які мають за мету надання матеріального забезпечення у вигляді пенсій громадянам при досягненні ними встановленого законодавством віку, настанні інвалідності, втраті годувальника і з інших підстав, визначених законодавством [1, с.723]. Л. Г. Стожок визначає пенсійну систему як складний організм, який поєднує економічні, соціальні і правові інститути, призначені для задоволення інтересів різних верств населення. Економічні, організаційні і правові форми резервування матеріальних ресурсів на випадок настання старості, інвалідності, втрати годувальника і є інститутами цієї системи [5].

Формулювання мети статті. Мета статті полягає у з'ясуванні фінансово-економічної сутності пенсійного забезпечення в Україні, що сприятиме посиленню взаємоузгодженості бюджетної та соціальної політики держави та підвищенню добробуту пенсіонерів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнюючи теоретичні підходи науковців, сформулюємо власне бачення економічної сутності поняття «пенсійне забезпечення». Пенсійне забезпечення – це конституційна гарантія держави щодо матеріального забезпечення населення України, яка пов'язана з виплатою щомісячних грошових виплат пенсій у зв'язку з настанням певних фактів (інвалідність, втрата годувальника, настання старості) у розмірах не нижче від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Вважаємо, що до ознак, притаманних пенсійному забезпеченню, слід віднести такі:

- пенсійне забезпечення здійснюється у разі досягнення пенсійного віку, настання інвалідності, втрати годувальника, вислуги років та в інших випадках, передбачених законодавством;
- надається регулярно у встановлені законом строки у грошовій формі;
- розмір забезпечення залежить від розміру заробітної плати, тривалості страхового стажу або вислуги років;

- фінансується за рахунок спеціально створених фондів (Пенсійного фонду, соціального страхування від нещасних випадків, недержавних пенсійних фондів) або Державного бюджету;
- законодавство чітко передбачає коло осіб, які мають право на пенсійне забезпечення;
- метою призначення пенсійного забезпечення є задоволення життєвих потреб особи, яка втратила основні джерела засобів до існування.

Система пенсійного забезпечення знаходиться під впливом пенсійної політики, напрями і зміст якої залежать не тільки від фінансово-економічних можливостей держави, але й співвідношення соціальних інтересів, мотивації уряду, ідеології і політики правлячих партій та активності громадянського суспільства.

Пенсійне забезпечення людини є однією з основних гарантій соціальної держави, зміст якого зводиться до підтримки матеріального добробуту громадян та їхніх сімей при виході на пенсію за віком, у разі інвалідності чи втрати годувальника.

Найбільш поширеним методом управління ризиком непрацездатності є пенсійне страхування, різновид соціального страхування, що займається питаннями захисту від специфічного виду соціально-економічного ризику – втрати працездатності в результаті настання старості, інвалідності або втрати годувальника. Тому завдання системи пенсійного забезпечення полягає в упередженні соціальних ризиків шляхом їхнього страхування та амортизації. Однак слід враховувати, що страхування в змозі амортизувати тільки частину ризиків, оскільки є ризики, яким важко запобігти (інвалідність, утрата годувальника).

Головним джерелом фінансового забезпечення пенсійної системи є кошти солідарної системи, тому що вона є загальнообов'язковою та охоплює все населення країни, тоді як кошти, отримані з інших джерел, – лише додатковий фінансовий ресурс. Тому основною формою фінансового забезпечення пенсійної системи в Україні є фінансування за рахунок єдиного внеску. У процесі фінансування найповніше розкривається призначення пенсійного забезпечення, його спрямованість на виконання функцій соці-

ального забезпечення населення країни, рівень корисності цих функцій для суспільства.

Стосовно ж сутності пенсійного забезпечення, то необхідно визнати, що більшість авторів розділяють думку про те, що організаційно пенсійне забезпечення є частиною соціального забезпечення, а те, в свою чергу, є складовою системи соціального захисту населення, а по суті воно є матеріальним забезпеченням людей, котрі в силу об'єктивних причин не можуть мати доходу для життя. Воно здійснюється державою, за умови, що пенсія зароблена, а також у випадках, коли людина не змогла заробити пенсію. Сам працівник може фінансувати свою пенсію через систему пенсійного страхування у державній (з 01.01.2017 р.) чи недержавній накопичувальній системі, характерні ознаки яких представлені в таблиці 1.

Існують пенсії у солідарній системі, у накопичувальній державній та недержавній системах. У солідарній системі пенсії різняться за правовою підставою їх виплати: у зв'язку з настанням старості, інвалідності, при втраті годувальника. У накопичувальній системі передбачено довічну пенсію та пенсію на визначений період.

Можна підсумувати вищесказане: пенсійне забезпечення є важливою складовою соціального забезпечення населення й виступає як державна базова гарантія розвитку суспільства, оскільки охоплює одночасно інтереси як працездатного, так і непрацездатного населення. Саме пенсійне забезпечення розглядається як особливий складовий елемент соціальної функції держави і, разом з тим, як сукупність методів задоволення матеріальних потреб тих верств населення, які, відповідно до чинного законодавства, мають право на отримання пенсії.

Розглянемо співвідношення термінів «пенсійне забезпечення» та «пенсійне страхування». Їх відмінність полягає в наступному:

- пенсійне забезпечення являє собою вид соціального забезпечення, змістом якого є виплата щомісячних грошових виплат – пенсій, а пенсійне страхування уявляє собою форму (спосіб) соціального накопичення, який передбачає акумуляцію та перерозподіл страхових внесків до пенсійних страхових

Характерні ознаки систем пенсійного забезпечення в Україні*

Показник	Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування		Державне пенсійне забезпечення	Система недержавного пенсійного забезпечення
	Солідарна система	Накопичувальна система		
Метод організації фінансових відносин	Страховий	Страховий	Бюджетний	Страховий
Вид виплати	Пенсія за віком	Пенсійні виплати	Пенсія по інвалідності Пенсія у зв'язку з втратою годувальника	Пенсійні виплати
Адміністратор коштів	ПФУ	ПФУ	ПФУ	НПФ Страхові організації Банківські установи
Форма організації фінансових відносин	Єдиний внесок, страхові внески, добровільні внески	Страхові внески	Бюджетні форми. Страхові форми	Пенсійні внески
Джерела формування коштів	Кошти працівників та роботодавців	Кошти працівників	Кошти з солідарної системи. Кошти державного бюджету	Кошти працівників та роботодавців

* Джерело: складено автором

фондів;

– пенсійне забезпечення не завжди здійснюється шляхом участі в пенсійному страхуванні, а пенсійне страхування передбачає виплату застрахованим громадянам лише пенсій. Пенсійне забезпечення передбачає виплату непрацездатним громадянам пенсій (за віком, за вислугою років, з інвалідності, в разі втрати годувальника та інших), а пенсійне страхування передбачає виплату застрахованим особам не тільки пенсій, а й деяких допомог, а також надання оплачуваних послуг;

– пенсії сплачуються застрахованим особам не лише за рахунок коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, а й за рахунок коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, та коштів інших соціальних фондів, а також за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Виходячи з вищезазначеного, слід виділити наступні види пенсій: страхові трудові пенсії, не-

страхові трудові пенсії, додаткові пенсії.

При цьому, до страхових трудових пенсій слід віднести ті виплати, які здійснюються особам, застрахованим в системі соціального страхування, за наявності достатнього страхового стажу при настанні одного із страхових випадків, передбачених законодавством і договором про страхування. До них слід віднести: пенсію за віком; пенсію з інвалідності; пенсію в разі втрати годувальника. Трудовими ці пенсії називають тому, що їх призначення залежить від попередньої трудової або суспільно-корисної діяльності майбутніх пенсіонерів (тривалість загального та спеціального трудового стажу; трудове каліцтво, професійне захворювання, пов'язані з виконанням трудових або службових обов'язків тощо) і встановлюється у розмірах, що залежать від розміру винагороди за працю та тривалості трудового стажу пенсіонерів.

До нестрахових трудових пенсій слід віднести ті виплати, які призначаються особам у зв'язку з виконанням ними державно-владних або інших публічно-владних пов-

новажень, виплачуються їм за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. До таких пенсій відносяться пенсії за вислугою років для державних службовців, працівників прокуратури, суддів, військовослужбовців, осіб начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ, наукових та науково-технічних працівників та інших.

Пенсійна система в ринковій економіці є динамічною. Вона повинна бути адекватною середовищу трансформаційної економіки України, що базувалася б на злагоді соціальних партнерів (держави, підприємств, окремих осіб) та створювала ефективний механізм фінансового забезпечення страхування окремих верств населення (пенсіонерів, інвалідів, осіб, що втратили годувальника) [9, с.114].

Економічна сутність системи пенсійного забезпечення можна визначити як сукупність інститутів (організацій і правил) та механізмів їх взаємодії, що акумулюють кошти через оподаткування (розподільний) та страхування (нагромаджувальний), амортизують наслідки прогнозованих соціальних ризиків (зміна матеріального становища працюючих та інших категорій громадян внаслідок настання старості, інвалідності, втрати годувальника) у відповідності до визначених соціальних технологій та національних правил, які мінімізують наслідки зміни матеріального становища.

Виходячи з цього визначення слід зазначити, що національні моделі систем пенсійного забезпечення відрізняються перш за все різноманіттям інститутів соціального захисту: державне соціальне забезпечення, обов'язкове соціальне страхування, особисте добровільне пенсійне страхування, накопичувальні пенсійні програми, пенсійні плани з встановленим розміром внесків, пенсійні плани з встановленим розміром допомог та інші.

З економічної точки зору різниця між ними носить другорядний характер і, не зважаючи на широкий спектр можливих варіантів організації пенсійної системи, економічна доцільність визначається її спроможністю досягти таких цілей: забезпечення захисту від бідності у старості; згладжування розподілу витрат на споживання на протязі життя (забезпечення переносу частки витрат

з більш продуктивних на менш продуктивні роки життя); наповнення джерел фінансування (страхові, бюджетні та інші) для потреб соціального захисту осіб похилого віку [10, с. 421–422].

Можна зробити висновок, що фінансове забезпечення пенсійної системи як складової регуляторного механізму фінансової політики держави в умовах економічних перетворень, являє собою інтегративну сукупність фінансових інструментів, важелів і методів формування доходів та видатків Пенсійного фонду України, недержавних пенсійних фондів виходячи з пріоритетів сучасного етапу розвитку країни, що сприятиме посиленню взаємоузгодженості бюджетної та соціальної політики держави, збалансованості показників системи пенсійного забезпечення у середньостроковій перспективі та підвищенню добробуту пенсіонерів.

У світі існує два види фінансування моделей систем пенсійного забезпечення: розподільні (солідарні) й накопичувальні. Основна їх відмінність полягає в тому, що перша є моделлю з визначеними виплатами, а друга – з визначеними внесками. Кожна з них має свої переваги та недоліки. Нині жодна країна світу не використовує тільки солідарну, або тільки накопичувальну систему пенсійного забезпечення, ці системи співпрацюють разом [11, с.124]. З'являється змішана модель. Тому правомірно говорити про три види фінансування системи пенсійного забезпечення.

Характерною ознакою солідарної системи є те, що фінансування пенсій працівників, які завершили трудову діяльність, провадиться за рахунок внесків нинішнього покоління – внесків роботодавців та працівників. Ці внески акумулюються і негайно перерозподіляються у вигляді пенсійних виплат на користь пенсіонерів. Перерозподільна система, як правило, є державною. Перевагами солідарної системи є відсутність значних видатків на її адміністрування, визначеність у механізмі перерозподілу коштів та встановлення ставки відрахувань, стабільність джерела доходів, який формується за рахунок податкових відрахувань з фонду оплати праці.

Для нашої країни перерозподільний спосіб фінансування характеризується наяв-

ністю пільг зі сплати, які не мають фінансового обґрунтування та високою залежністю від демографічних показників.

Необхідно розрізняти поняття «фінансування системи пенсійного забезпечення» та «фінансове забезпечення пенсійної системи», в деяких випадках автори ототожнюють ці поняття, вважають їх синонімами, але ми вважаємо, що фінансове забезпечення пенсійної системи має дещо ширше значення, ці поняття з різних площин. Фінансове забезпечення пенсійної системи – глобальна складова (елемент) фінансової політики держави, а фінансування – економічний процес постачання грошей до кінцевого споживача – пенсіонера.

Фінансування пенсійної системи має три стадії (рис. 1):

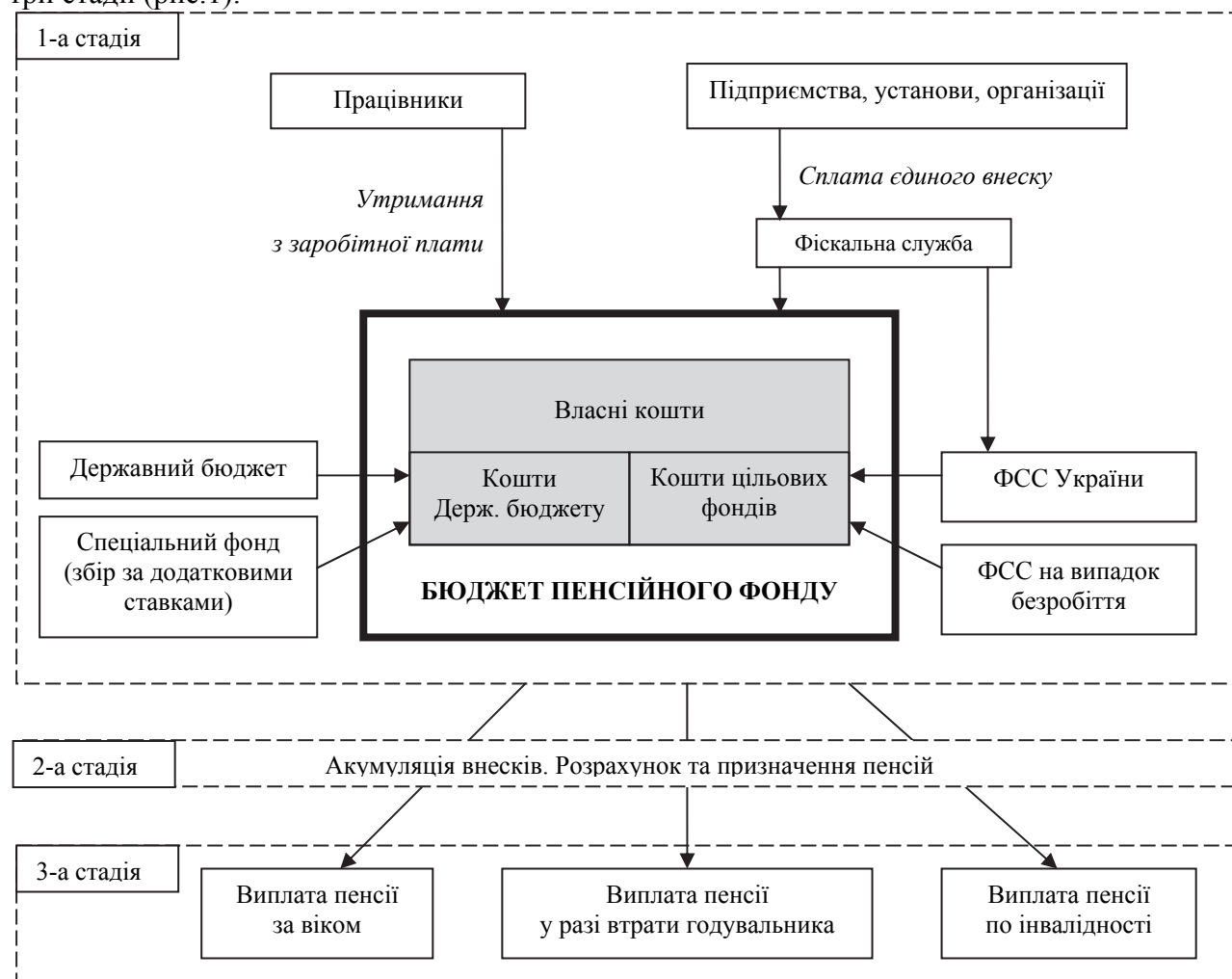

Рис. 1 – Процес фінансування у пенсійній системі

– процес надходжень грошей до Фонду – з працівників утримують внески до Пенсійного фонду України (далі – ПФУ), роботодавці сплачують єдиний внесок, який розподіляється відповідно до закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 08.07.2011 р. № 3668 – VI між фондами соціального страхування;

– процес акумуляції: ПФУ як центральний орган влади, уповноважений державою інститут здійснює розподіл єдиного внеску, розрахунок та призначення пенсій;

– процес розподілу коштів: внески, які надійшли на рахунок ПФУ, виплачуються пенсіонерам у вигляді пенсії у розмірі, передбаченому законом.

Після здобуття державного суверенітету в країні відбуваються системні перетворення, зокрема найголовнішим є трансформація власності. На сьогодні ми можемо

констатувати в країні плюралізм форм власності. Це є підставою для формування багатоканальної системи фінансування пенсійного забезпечення. Крім держави, що здій-

снює загальнообов'язкове пенсійне страхування з'являються нові інститути: недержавні пенсійні фонди, страхові компанії. Наразі банки пропонують різні пенсійні програми. З появою нових страхових інститутів, з'являються й нові фінансові джерела. Ринкова економіка надає певні можливості для самозабезпечення шляхом страхування чи заощадження, щоправда, й зростає особиста відповідальність за своє матеріальне забезпечення у старості. Основними формами фінансового забезпечення пенсійної системи в Україні є: фінансування з Пенсійного фонду України, фінансування НПФ, добровільне пенсійне страхування в рамках солідарної системи.

У накопичувальній системі до моменту здійснення пенсійних виплат відбувається акумулювання коштів застрахованих осіб в пенсійних фондах та їхнє подальше інвестування з метою отримання додаткового прибутку. У цій системі пенсійного забезпечення пільги відсутні. Розмір пенсійних виплат визначається як співвідношення накопичених коштів до середньої очікуваної тривалості життя. Професійні (корпоративні) і приватні (недержавні) пенсійні системи побудовані переважно на принципах, капіталізації внесків і персоніфікації пенсійних рахунків. Капіталізація внесків означає, що поточні внески кожної конкретної застрахованої особи не витрачаються, поки вона не досягне пенсійного віку, а акумулюються на її пенсійному рахунку та інвестуються з метою отримання прибутку. Частина прибутку буде спрямовуватися на утримання адміністративного апарату пенсійних органів і захисту самих внесків від поточної інфляції. Персоніфікація означає наявність у кожної застрахованої особи індивідуального пенсійного рахунку, на якому накопичуються страхові платежі. Водночас, адміністративне управління накопичувальною системою має високу вартість: від 0,3% (у розвинутих країнах) до 20% (у країнах з трансформаційною економікою) від величини активів пенсійних фондів [12, с.149].

В Україні, як і в більшості розвинених країн, прийнята «трьохрівнева» система пенсійного забезпечення, яка включає: обов'язкову державну систему перерозподілу пенсійних коштів між поколіннями; обов'яз-

кову накопичувальну систему, в якій пенсія залежить від коштів, накопичених на індивідуальних рахунках застрахованої особи та інвестиційних доходів; добровільне недержавне пенсійне страхування. На сьогодні працює тільки загальнообов'язкова державна пенсійна система та недержавні пенсійні фонди. Законодавчо функціонування другого рівня прописано у законах, його введення планується 1 січня 2017 р.

Висновки. Пенсійне забезпечення можна розглядати з декількох точок зору, а саме: з правової, гуманітарної та фінансової. Як правова категорія, пенсійне забезпечення – це конституційна гарантія держави щодо матеріального забезпечення населення України, яка пов'язана із щомісячними грошовими виплатами пенсій у зв'язку з настанням таких подій, як інвалідність, втрата годувальника, настання старості у розмірах не нижче від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

З гуманітарної точки зору пенсійне забезпечення представляє собою засіб боротьби з бідністю, що полягає у матеріальній підтримці суспільством непрацездатної частини населення за умов настання різних соціальних ризиків, які призводять до зникнення або суттєвого зниження доходів людини, що дозволяє реалізувати найбільшу цінність на землі – право людини на життя.

Фінансове забезпечення пенсійної системи – це важлива складова фінансової політики держави, яка передбачає фінансове, організаційно-правове регулювання, заходи щодо матеріального забезпечення непрацездатних громадян та громадян, які не набули права на пенсію. Фінансування пенсійного забезпечення – економічний процес постачання грошей до кінцевого споживача – пенсіонера. У процесі фінансування найповніше розкривається призначення пенсійного забезпечення, його спрямованість на виконання функцій соціального забезпечення населення країни, рівень корисності цих функцій для суспільства.

Складний сучасний соціально-економічний стан країни та стратегія розвитку, спрямована на розбудову соціальної ринкової економіки, вимагають виваженого підходу до управління державними фінансами, визначення раціональних методів фі-

нансового забезпечення вітчизняної пенсійної системи як вагомого інструменту реалізації економічної та соціальної політики держави.

Література.

1. Волгин Н. А. Социальная политика: учебник / Н. А. Волгин. – 2-е изд., стереотип. – М. : Экзамен, 2004. – 736 с.
2. Дідковська Т. О. Пенсійне забезпечення працівників на роботах зі шкідливими та важкими умовами праці : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.05 / Т. О. Дідковська; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2008. – 19 с.
3. Кравчук Т. В. Пенсійне забезпечення у разі втрати годувальника у солідарній пенсійній системі України: автореф. дис. канд. юрид. наук. 12.00.05 / Т. В. Кравчук; Одеська нац. юрид. акад. – О., 2008. – 20 с.
4. Ріппа М. Б. Державне пенсійне забезпечення в Україні та шляхи його розвитку: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / М. Б. Ріппа. – К., 2007. – 19 с.
5. Стожок Л. Г. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування в системі соціальної політики: автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.07 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / Л. Г. Стожок. – К., 2007. – 20 с.
6. Зайчук Б. О. Загальнообов'язкове пенсійне страхування: навч. курс / Б. О. Зайчук, О. Б. Зарудний, С. Б. Березіна. – К. : АВТ, 2005. – 1026 с.
7. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка. – 4-е изд. / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М., 1997.
8. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: закон України від 9 лип. 2003 р. № 1058 – IV зі змінами. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
9. Лібанова Е. Оплата праці та пенсійне забезпечення в Україні / Е. Лібанова // Національна безпека і оборона. – 2005. – № 12. – С. 114–116.
10. Луговенко Н. Соціальні функції пенсійного забезпечення / Н. Луговенко // Вісник академії державного управління при Президенті України. – 2005. – № 4. – С. 420–423.
11. Шевчук П. І. Соціальна політика / П. І. Шевчук – Львів : Світ, 2003. – 400 с.
12. Євростат, база даних соціальних видатків ОЕСР, SOCX / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search/database; stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode= SOCX AGG>

ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПЕНСИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В УКРАИНЕ

Ю. Е. Гуцалова, главный специалист Главного управления Пенсионного фонда Украины в Днепропетровской области

Определено понятие «пенсионное обеспечение» как финансово-экономическая категория. Раскрыта сущность финансового обеспечения пенсионной системы как составляющей регуляторного механизма финансовой политики государства а в условиях экономических преобразований. Указаны направления влияния финансового обеспечения пенсионной системы на повышение материального благосостояния пенсионеров, совершенствование институциональных основ функционирования финансового механизма в социальной сфере экономики.

Ключевые слова: пенсионное обеспечение, пенсионное страхование, финансирование пенсионной системы, солидарная система.

FINANCIAL AND ECONOMIC ESSENCE OF PENSION PROVISION IN UKRAINE

Julia Gutsalova, Chief Specialist of Pension Fund of Ukraine in Dnipropetrovsk region

The concept of «pensions» as a financial and economic category is defined. The essence of financial provision of pension system as part of the regulatory mechanism of financial policy in terms of economic transformation is revealed. The directions of influencing financial provision of pension system on the improvement of material welfare of pensioners are pointed out, as well as the influence on the improvement of institutional foundations of functioning of financial mechanism in social sphere of economy.

Keywords: pensions, pension insurance funding the pension system, PAYG, private pension funds.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Баранник Л. Б.

Надійшла до редакції 8.04.2015 р.